

Borawska, Teresa

Wykaz rodów szlachty Prus Królewskich z połowy XVII wieku : (na podstawie herbarza J. K. Dachnowskiego)

Acta Universitatis Nicolai Copernici. Historia 18 (128), 149-168

1982

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zakład Historii Średniowiecznej

Teresa Borawska

WYKAZ RODÓW SZLACHTY PRUS KRÓLEWSKICH
Z POŁOWY XVII WIEKU
(NA PODSTAWIE HERBARZA J. K. DACHNOWSKIEGO)

Zarys treści. Nota biograficzna Jana Karola Dachnowskiego. Stan badań nad herbarzem Dachnowskiego i jego kopiami. Obrona indygenatu pruskiego przez Jana Werdena i Adama Bajerskiego. Herbarz Dachnowskiego odbiciem świadomości politycznej Prusaków z połowy XVII w. Alfabetyczny wykaz rodów szlacheckich (indygenów oraz tzw. przychodniów) Prus Królewskich.

Zgłaszany wielokrotnie postulat opublikowania herbarza pruskiego zapewne jeszcze długo pozostanie w sferze projektów¹. Narastające coraz bardziej potrzeby badawcze wymagają jednak już dziś udostępnienia choćby tylko nazwisk rodów szlacheckich z herbarza opracowanego około połowy XVII w. przez Jana Karola Dachnowskiego. Niewiele zachowało się danych o autorze tego dzieła. Przypuszczalnie pochodził on z Sokala, a jego związki z Prusami Królewskimi datowane są na lata dwudzieste XVII stulecia. Wiadomo, że w 1620 r. był pisarzem w Chełmnie, a w 1643 r. osiadł na stałe na terenie ziemi chełmińskiej². Według przypuszczeń Karola Górskiego, był bliżej związany z rodem Zawadzkich³. Zapewne na zlecenie miejscowej szlachty podjął się przygotowania herbarza rodzin pruskich, które cieszyły się pełnią praw publicznych i pry-

---

¹ A. A. Kosiński, *Szlachta pruska podług rękopismu z 1671 roku*, Biblioteka Warszawska, 3: 1856, s. 349 i n.; F. Piekosiński, *Herbarz Jana Karola Dachnowskiego*, Herold Polski, Kraków 1897, s. XIII i n.; tenże, *Jana Karola Slepówron Dachnowskiego symaryusz herbarza szlachty prusko-polskiej*, Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne, 1900, nr 3—4 (45—46), szp. 215 i n.; K. Górski, *O herbarzach polsko-pruskich*, Miesięcznik Heraldyczny, R. 9: 1930, s. 66; J. Chwałibińska, *Sumaryusz herbarza szlachty prusko-polskiej w rękopisie toruńskim*, Jantar, 2: 1938, s. 40 i n.

² W. Ogrodziński, *Dachnowski Jan Karol (ok. 1590 — po 1654)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 4: 1938, s. 387.

³ K. Górski, op. cit., s. 64.

watnych tej dzielnicy. W efekcie jego pracy powstało kilka rękopisów analizowanych już bliżej przez Franciszka Piekosińskiego⁴. Według ustaleń Karola Górskiego istniało 6 herbarzy⁵, ale obecnie dostępne są jedynie trzy rękopisy. Najstarszy i mocno zniszczony herbarz kórnicki powstał po 1634 r. i jest przechowywany w Kórniku⁶. Bardzo staranną kopią innego herbarza Dachnowskiego, wykonanego po 1653 r., jest herbarz warszawski, który powstał około 1705 r.⁷ Herbarz warszawski stanowił zarazem pierwowzór dla kopii toruńskiej, na co wskazuje uderzające podobieństwo rękopisu toruńskiego i to nie tylko w układzie nazwisk, ale również w paginacji. Kopia herbarza przechowywanego w Toruniu powstała zapewne po 1705 r., prawdopodobnie około 1716 r. lub może nawet jeszcze później⁸. Nie można jednak całkowicie wykluczyć przypuszczenia, że oba herbarze — warszawski i toruński — sporządzone zostały na podstawie pierwowzoru herbarza powstałego około 1653 r., którego egzemplarz później zaginął.

Oprócz wspomnianych trzech herbarzy zachowały się ponadto dwa jednakowe rękopiśmienne sumariusze. Jeden z nich, liczący 39 stron, jest współprawny z herbarzem toruńskim, zaś drugi, opatrzony datą 1671 r., przechowywany jest obecnie w Kórniku⁹.

Już sam fakt sporządzenia wielu rękopisów herbarzy dowodzi, że istniało na nie duże zapotrzebowanie. W Prusach Królewskich nie było

⁴ F. Piekosiński, op. cit., szp. 215—221.

⁵ K. Górski, op. cit., s. 63 i n.

⁶ Herby szlacheckie w ziemiach pruskich, województw chełmińskiego, malborskiego, pomorskiego, Biblioteka Kórnicka Rkp 474 III. 12. Rękopis ten zawierał około 250 nazwisk, a zadedykowany został biskupom warmińskim, chełmińskim, wojewodom chełmińskim, malborskim, pomorskim, kasztelanom chełmińskim, elbląskim, gdańskim, podkomorzym chełmińskim, malborskim, pomorskim, burgrabiom i burmistrzom miast Torunia, Elbląga i Gdańska oraz wszelkich ziem pruskich konsyliarzem w Malborku i w Grudziądzu na sejmikach generalnych zasiadających.

⁷ De prussicarvm familiarvm insignibus gentilicis virisque et domi et militiae clarissimis, Biblioteka Krasieńskich w Warszawie, Rkp III 3143. Papier, z którego wykonano rękopis wyprodukowano prawdopodobnie około 1705 r., na co wskazują filigrany zbliżone do reprodukowanych przez J. Siniarską-Czaplicką, *Filigrany papierni położonych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej od początku XVI do połowy XVIII wieku*, Wrocław 1969, nr 203 i 1203.

⁸ Na specyficzną paginację herbarza toruńskiego zwrócił już uwagę K. Górski, op. cit., s. 65. Herbarz toruński opatrzony sygn. Kat. II. XII. 13 znajduje się w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Toruniu. Na takie daty powstania rękopisu toruńskiego zdają się wskazywać filigrany pierwszej części rękopisu podobne do reprodukowanych przez E. Laucevicius, *Popierius Lietuvoje XV—XVIII a.*, Vilnius 1967, nr 4169—4176.

⁹ Klenoty Domow y starozytniey z Rejestrem Sporządzone Anno Domini 1671. Biblioteka Kórnicka Rkp 465 Ms F 3, stron 30. Jest bardzo prawdopodobne, że sumariusz ten sporządzony został do zaginionego dziś herbarza Kosińskiego.

wyvodu szlachectwa, stąd też herbarz stanowił swoistego rodzaju dokument, na który powoływano się w razie niejasnej sytuacji prawnej danej rodziny szlacheckiej. Właśnie połowa XVII w. charakteryzowała się szczególną aktywnością Prusaków, którzy bronili swoich praw, a zwłaszcza domagali się przestrzegania indygenatu, stanowiącego klucz do przywilejów pruskich¹⁰. Zdaniem szlachty pruskiej, jej aktywny udział w wojnach Rzeczypospolitej z Moskwą, Kozakami, a szczególnie ze Szwecją, nie był należycie doceniany przez króla. Prusacy wielokrotnie uskarżali się, że ich pozycja na terenie własnej prowincji była stale osłabiana przez przybyszów, głównie z Korony (określanych też złośliwie jako „włazły”), obdarowywanych przez panujących urzędami i królewszczyznami w Prusach Królewskich. Charakterystycznym przykładem takiego stanowiska były wywody dwóch przedstawicieli szlachty pruskiej Jana Werdena¹¹ i Adama Bajerskiego¹². Obydwie publikacje zasługują na szczegółową analizę, ale już obecnie można stwierdzić, że broniły one prawa stałych mieszkańców Prus, tzw. indygenów (określanych też inaczej tuziemcami, krajowcami czy rodakami), do piastowania godności, otrzymywania ziemi i wszelkich dzierżaw w tej prowincji. Właśnie w nieprzestrzeganiu zasady indygenatu doszukiwano się przyczyny klęsk wojennych i nieszczęść Prus, która to dzielnica określana była wymownie jako gardło lub prawa ręka Korony¹³. Nie odmawiano jednak wówczas koroniarzom całkowicie prawa do nabycia indygenatu pruskiego, ale domagano się uprzednio spełnienia określonych warunków:

Dobra najpierw trzeba kupić w Prusach, a nie kilka wiók, albo młyn, albo otrzymać kogoś [to jest poślubić]. Trzeba najpierw mieszkać z Prusakami, prac-

¹⁰ Najnowszą próbę zagadnienia indygenatu pruskiego przedstawił Z. Naworski, *Indygenat w teorii i praktyce życia stanowego Prus Królewskich (1454—1772)* (w druku). Pragnę wyrazić podziękowanie Autorowi za udostępnienie mi tej pracy w maszynopisie.

¹¹ Indygenat ziemi pruskiej przez Jana Werdę podkomorzego pomorskiego, nowskiego, starostę etc., Toruń 1645 i Gdańsk 1647, Biblioteka Ossolineum we Wrocławiu nr 1562/I.

¹² Bajerski Adam, Z dotrzymanego indygenatu pruskiego dobro popolite, z niedotrzymanego uszczerbek y ruina prowincyi przez indygenę pruskiego świata wywiedziona, 1696, Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu I. 135531.

¹³ „Kiedyś prowincja była dostatnia, gdy tylko indygeni byli starostami. Panowała zgoda, sprawiedliwość, słuszne sądownictwo. Nikt nie uzurpował sobie praw innych, sejmiki kończyły się podjęciem uchwał dobrych po 3—4-dniowych naradach [...] Teraz ojczyzna jest najuboższa, wszystkie zamki, fortece i miasteczka, starostwa spustoszone, wielka nędza, sejmiki zrywane, wielka bieda, a pierwszą przyczyną to niedotrzymany indygenat, bo te zamki, fortece, miasteczka i starostwa dzierżawia nieindygeni, którzy nie dbają o nie, lecz o jak największe dochody [...]”, A. Bajerski, op. cit., s. F v., B3v. — B4, C v. — C2 v.; J. Werda, op. cit., s. 119.

wać, płacić podatki, przyjąć zwyczaje, zasłużyć i dopiero prosić o indygenat, który nadaje się publicznie na sejmikach¹⁴.

Na ten sam temat wypowiedziano się wyraźnie na wielu sejmikach generalnych w Prusach Królewskich, a zwłaszcza na przełomie lat trzydziestych i czterdziestych XVII w., po przyłączeniu Bytowa i Lęborka do Polski. Zalecano wówczas posłom na sejm, aby nie tylko zapobiegali nadaniu indygenatu osobom niegodnym, ale również doprowadzili do odebrania prawa posiadania ziemi przybyszom z Rzeszy. Takie stanowisko posłów pruskich przyczyniało się do umocnienia praw szlacheckich panów kaszubskich, a także do wzrostu ich znaczenia w życiu politycznym tej prowincji¹⁵.

Uprzywilejowanej pozycji indygenów pruskich bronić miał także herbarz przygotowany przez Dachnowskiego. Nie wykluczone, że został on sporządzony w związku z zaleceniem Władysława IV ogłoszonym na sejmiku grudziądzkim w czerwcu 1647 r., w którym król domagał się przedstawienia listy wszystkich rodzin uznanych za indygenów¹⁶. W herbarzu znalazło się najwięcej materiałów dla szlachty z ziemi chełmińskiej i Pomorza, a zwłaszcza z terenu Kaszub i przyłączonych w 1637 r. okręgów Lęborka i Bytowa. Słabiej natomiast znał Dachnowski Pomezanię, a najgorzej Warmię, chociaż nie brak w jego herbarzu informacji również o rodzinach zamieszkałych na obszarze Prus Książęcych, ale tylko szczególnie zasłużonych dla kraju, króla i Korony. Nie wszystkie wiadomości Dachnowskiego są ścisłe, podaje on szereg błędnych danych, niekiedy wręcz bajkowych. W krytycznej edycji herbarza szlachty polsko-pruskiej J. K. Dachnowskiego wszystkie przytoczone przez niego informacje powinny zostać zweryfikowane i uzupełnione. Obecnie jednak ograniczono się do opublikowania alfabetycznego wykazu zasiedziały 338 rodów szlacheckich oraz 20 nazwisk tak zwanych przychodniów, obdarowanych niedawno za szczególne zasługi dobrami i urzędami pruskimi. Ponadto zaznaczono w przybliżeniu czas ich przybycia do Prus oraz obszary zamieszkania. Wszystkie te informacje sporządzono na podstawie herbarza warszawskiego, a uzupełniono i uściślono przy pomocy drukowanych wydawnictw źródłowych i literatury¹⁷.

¹⁴ A. Bajerski, op. cit., s. E3 v.

¹⁵ *Historia Pomorza*, t. 2, Poznań 1976, s. 401 i n.; por. G. Lengnich, *Geschichte der Land Preussen, königlich-polnischen Antheils*, Bd. 5—7, Danzig 1727, 1729 i 1734, strony według indeksu pod Einzöglings-Recht.

¹⁶ G. Lengnich, op. cit., Bd. 6, s. 260.

¹⁷ Ramy niniejszego wydawnictwa nie pozwalają na rozbudowanie aparatu naukowego, toteż ograniczono się jedynie do podania tytułów najważniejszych herbarzy, słowników biograficznych oraz innych wydawnictw źródłowych i literatury: A. Boniecki, *Herbarz Polski*, t. 1—16, Warszawa 1899—1912; *Herbarz Polski Kaspra*

Opublikowany wykaz nazwisk będzie niewątpliwie szczególnie przydatny do badań analizujących uprawnienia miejscowej szlachty do udziału w sejmikach oraz sejmach i trybunałach polskich. Będzie on pomocny również przy ustaleniach dotyczących roli szlachty pruskiej w życiu politycznym prowincji i Rzeczypospolitej, umożliwi bowiem na przykład uchwycenie nazwisk rodów dostarczających najwięcej posłów, czy też tych, które w życiu parlamentarnym Prus Królewskich i Rzeczypospolitej nie brały udziału. Pamiętać trzeba również, że herbarz pruski Dachnowskiego jest przede wszystkim odbiciem świadomości politycznej współczesnych mu Prusaków i że stanowił ważny argument w walce o prawa polityczne miejscowej szlachty.

A. RODY ZASIEDZIAŁE

Arciszewscy

XVII w., woj. pom. i Prusy Książęce

Auerswaldowie (Aurszwałdowie)

XV—XVII w., Prusy Książęce i woj. malb.

Augustynowscy

XVI—XVII w., woj. chełm. i malb.

Babeccy

XVII w., woj. chełm. i malb.

Niesieckiego, wyd. J. Bobrowicz, t. 10, Lipsk 1839—1846; L. Ledebur, *Adelslexicon der Preussischen Monarchie*, Bd. 1—3, Berlin 1855; G. A. Müilverstedt, *Der abgestorbene Adel der Provinz Preussen*, Nürnberg 1874; tenże, *Ausgestorbener Preussischer Adel. Provinzen Ost- und Westpreussen. Supplement*, Nürnberg 1874; S. Uruski, A. A. Kosiński, A. Włodarski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. 1—21, Warszawa 1904—1938; E. Żernicki-Szeliga, *Der polnische Adel und die demselben hinzugetretenen andersländischen Adelsfamilien*, Bd. 1—2, Hamburg 1900; tenże, *Die polnischen Stammwappen, ihre Geschichte und ihre Sagen*, Hamburg 1904; tenże, *Der polnische Klein-Adel im 16. Jahrhundert...*, Hamburg 1907; *Allpreussische Biographie*, Bd. 1—3, Marburg/Lahn 1974, 1969, 1975 (Neudruck); *Allgemeine Deutsche Biographie*, Bd. 1—55, Berlin 1967—1971 (Neudruck); *Neue Deutsche Biographie*, Bd. 1—10, Berlin 1953—1974; *Polski słownik biograficzny*, t. 1—24, Kraków 1935—1958; Wrocław 1959—1979; J. Krzepela, *Rody ziem pruskich*, Kraków 1927; tenże, *Spis miejscowości i rodów ziemiańskich województwa pomorskiego*, Kraków 1925; W. Kętrzyński, *Przydomki szlachty pomorskiej*, Lwów 1905; tenże, *O ludności polskiej w Prusiech niegdyś krzyżackich*, Lwów 1882; tenże, *O narodowości polskiej w Prusiech zachodnich za czasów krzyżackich*, Kraków 1874; M. Gumowski, *Herbarz patrycjatu toruńskiego*, Toruń 1970; P. Czaplewski, *Senatorowie świeccy, podskarbiowie i starostowie Prus Królewskich 1454—1772*, Toruń 1921; *Słownik historyczno-geograficzny ziemi chełmińskiej w średniowieczu*, opr. K. Porębska, M. Grzegorz, Wrocław 1971; M. Biskup, A. Tomczak, *Mapy województwa pomorskiego w drugiej połowie XVI w.*, Toruń 1955; M. Biskup, *Rozmieszczenie własności ziemskiej województwa chełmińskiego i malborskiego w drugiej połowie XVI w.*, Toruń 1957.

- Bagniewscy
XVI—XVII w., woj. pom., chełm. i malb.
- Bajerscy-Sumowscy
XV—XVII w., woj. chełm., pom., malb. i Prusy Książęce.
- Bąkowsky
XV—XVII w., woj. chełm., malb., pom., okręg łęb.
- Balińscy
XVI—XVII w., woj. chełm., malb. i Prusy Książęce.
- Barlińscy
XVI—XVII w., woj. pom. i chełm.
- Bartschowic (Barszczowie)
XVI—XVII w., Warmia, woj. malb., pom. i Prusy Książęce.
- Bażyńscy
XIV—XVI w. w obu częściach Prus.
- Bemowie
XIV—XVII w., woj. chełm., pom. i Prusy Książęce.
- Białobłoccy
XV—XVII w., woj. chełm., pom., malb. i Prusy Książęce.
- Białochowscy
XV—XVII w., woj. chełm., pom. i Prusy Książęce.
- Białoskórscy
XVI—XVII w., woj. chełm.
- Biechowscy
XVI—XVII w., woj. pom.
- Bieliccy (Bieleccy)
XVI—XVII w., woj. chełm.
- Birckhanowie (Berkhanowie)
XV—XVII w., w obu częściach Prus.
- Blanckensteinowie
XV—XVII w., w obu częściach Prus.
- Błoccy
XVI—XVII w., woj. pom. i chełm.
- Bobrowscy
XVI—XVII w., woj. chełm. i pom.
- Bodekowie
XIII—XVII w., w obu częściach Prus.
- Bogurscy-Buchhornowie
XVII w., Prusy Książęce i woj. malb.
- Bolimińscy (Bolemińscy)
XV—XVII w., woj. chełm., Prusy Książęce.
- Bombekowie
XV—XVII w., w obu częściach Prus.
- Boranowie (Bornowie)
XVI—XVII w., woj. pom.
- Borowsky
XVI—XVII w., w obu częściach Prus.
- Borscy
XVI—XVII w., woj. chełm., pom., okręg byt. i łęb.
- Brandtowie
XV—XVII w., w obu częściach Prus.

- Brandysowie (Brandesowie)
XV—XVII w., woj. pom.
- Brelenowie (Brellenowie)
Od XV w., woj. chełm.
- Brochwiczowie (Donimirszy?)
XV—XVII w., woj. pom.
- Brzeńscy
XV—XVII w., woj. pom.
- Bucendorfowie
Od XIII w. na Pomorzu.
- Buxowie
XVI—XVII w., w obu częściach Prus.
- Bystramowie
XV—XVII w., woj. chełm., pom. i Warmia.
- Cemowie
XV—XVII w., w obu częściach Prus.
- Charszewscy (Charczowscy)
- Cheistowscy
XV—XVII w., woj. chełm. i malb.
- Chośniccy (Witkowie)
XVI—XVII w., woj. pom. i okręg łęb.
- Ciczwicowie (Zitzewitzowie)
XV—XVII w., woj. pom. i okręg łęb.
- Ciecholewscy
XVI—XVII w., woj. chełm., malb. i pom.
- Cielescy
XVI—XVII w., woj. pom. i chełm.
- Colmerowie (Kielmerowie)
XIII—XVII w., woj. chełm., pom. i Prusy Książęce.
- Cygenberscy (Cegenberscy)
XIII—XVI w., w obu częściach Prus.
- Cyrembergowie
XV—XVII w., woj. chełm. i pom.
- Cywińscy
XVI—XVII w., woj. chełm. i malb.
- Czapscy
XIV—XVII w., w obu częściach Prus.
- Czarlińscy
XV—XVII w., woj. pom., chełm. i Warmia, Prusy Książęce.
- Czekanowscy (Czechanowscy)
XVI—XVII w., woj. chełm. i pom., Prusy Książęce.
- Czerscy
XVI—XVII w., woj. chełm.
- Czerwińscy
XVI—XVII w., woj. pom., malb. i Prusy Książęce.
- Dąbrowscy (Dambrowscy)
XV—XVII w., w obu częściach Prus.
- Danieccy
XVII w., woj. pom.

- Dargolewscy
XVI—XVII w., woj. pom.
- Dębołęccy
XVI—XVII w., woj. chełm. i pom.
- Dembiczowie (Dębiczowie)
XVI—XVII w., woj. pom. i malb.
- Dembińscy (Dębińscy)
XVI—XVII w., woj. pom. i chełm.
- Dobenekowie (Dobeneckowie)
XV—XVII w., Prusy Książęce, woj. chełm.
- Dobrscy
XV—XVII w., woj. chełm.
- Doręgowscy (Dorengowscy)
XVI—XVII w., woj. pom. i Prusy Książęce.
- Dorpowscy
XV—XVII w., woj. chełm., pom. i Prusy Książęce.
- Drangwitzowie (Trankficowie)
XV—XVII w., woj. malb., pom., Prusy Książęce.
- Dulscy
XV—XVII w., woj. pom., malb., chełm. i Prusy Książęce.
- Działowscy
XV—XVII w., woj. chełm.
- Działyńscy
XV—XVII w., woj. chełm., pom., malb. i Prusy Książęce.
- Elsznicowie (Oelsnitzowie)
XVI—XVII w., Prusy Książęce, Warmia.
- Elżanowscy
XV—XVII w., woj. chełm., malb., pom. i Prusy Książęce.
- Engelkowie
XV—XVII w., woj. pom. i malb.
- Epingerowie (Eppingenowie)
XV—XVII w., woj. pom., malb. i Prusy Książęce.
- Eskenowie (Estkenowie)
XV—XVII w., woj. chełm. i pom.
- Falkenhanowie
Od XV w. w Prusach Krzyżackich.
- Falkensteinowie
XVI—XVII w., Prusy Książęce i woj. pom.
- Felden-Zakrzewscy
XIV—XVII w., w obu częściach Prus.
- Ferberowie
XV—XVII w., woj. pom.
- Finkowie
XIV—XVII w., Prusy Książęce, woj. malb. i chełm.
- Frąccy
XV—XVII w., woj. chełm., pom., malb., Prusy Książęce.
- Gabelentzowie
XV—XVII w., woj. chełm., malb. i Prusy Książęce.
- Galczewscy
XV—XVII w., woj. chełm., pom., malb.

Garczyńscy

XV—XVII w., woj. chełm. i pom.

Gąsczyńscy (Gąszczyńscy, Goszczyńscy?)

XV—XVII w., woj. chełm. i malb.

Gębicczy (Gembiccy)

XVII w., woj. chełm. i pom.

Gerkowscy (Gierkowscy)

XVI—XVII w., woj. chełm. i pom.

Giesowie

XV—XVII w., woj. pom.

Glanzoccy (Głaznoccy)

XVI—XVII w., woj. malb., chełm. i Prusy Książęce.

Głodowscy

XVII w., woj. pom.?

Głuchowscy

XV—XVII w., woj. chełm.

Goczałkowscy

XVII w., Prusy Książęce.

Gołembowski-Rejmanowie

XV—XVII w., woj. pom., Prusy Książęce.

Gołotcy (Gołoccy)

XV—XVII w., woj. chełm. i malb.

Gorzuchowscy

XVI—XVII w., woj. chełm., pom.

Gosławscy

XVI—XVII w., woj. malb., pom. i Prusy Książęce.

Gostkowscy

XVI—XVII w., woj. chełm., pom. i okręg byt.

Goszyńscy

XVII w., woj. pom.

Grabanowie

XVI—XVII w., woj. chełm., pom. i Prusy Książęce.

Grabińscy

XVI—XVII w., woj. malb. i pom.

Grączewscy

XV—XVII w., woj. malb., pom.

Grebenowie (Groebenowie)

XV—XVII w., Prusy Książęce, woj. chełm. i malb.

Gretzowie

XV—XVII w., woj. chełm.

Grochowscy

XVII w.

Grzebińscy zob. Wieccy

Grzębscy (Grzembscy)

XVII w., woj. chełm., Prusy Książęce.

Hainowie (Hahnowie)

XVI—XVII w., woj. pom., malb. i Prusy Książęce.

Haubiccy

XV—XVII w., woj. pom., Prusy Książęce.

Heidensteinowie-Solescy

XVI—XVII w., woj. pom. i malb., Prusy Książęce.

Heilembergowie (Eilembergowie, Eulemburgowie)

XV—XVII w., Prusy Książęce, woj. pom.

Humińscy

Jabłonowscy

XVI—XVII w., woj. chełm., pom. i Prusy Książęce.

Jackowscy

XV—XVII w., woj. pom., chełm., okręg łęb.

Janikowscy

XVI—XVII w., woj. pom.

Jasińscy (Jasieńscy)

XV—XVII w., woj. chełm., pom., malb. i Prusy Książęce.

Kalcksteinowie-Stolińscy

XV—XVII w., w obu częściach Prus.

Kamińscy (Kamińscy)

XVI—XVII w., woj. chełm., pom. i Prusy Książęce.

Kaweczyńscy (Kawieczynscy)

XV—XVII w., woj. pom., chełm., Prusy Książęce.

Kczewscy

XV—XVII w., woj. pom.

Kęsowscy

XVI—XVII w., woj. pom., malb.

Kętrzyńscy

XVI—XVII w., woj. pom.

Kezinkowie (Kizinkowie)

XVI—XVII w., woj. chełm.

Kielczewscy

XVI w., woj. chełm.

Kierłowie

XIV—XVII w., w obu częściach Prus.

Kietlicowie

XV—XVII w., w obu częściach Prus.

Kijowscy (Kijewscy)

XV—XVII w., woj. chełm., pom.

Kitnowscy

XIV—XVII w., woj. chełm., malb., Prusy Książęce.

Kleczkowscy

XV—XVII w., woj. chełm.

Kleinfeldowie

XV—XVII w., woj. pom.

Klemanowie

XV—XVII w., w obu częściach Prus.

Klińscy

XV—XVII w., woj. pom. i chełm.

Kłoniccy-Łętowscy (Lentowscy)

XVI—XVII w., woj. pom., okręg łęb.

Kłosińscy

XVII w., woj. pom.

- Knibawscy
XVI—XVII w., woj. pom.
- Knutowie
XVI—XVII w., woj. pom.
- Kobierzyccy
XVII w., woj. pom., chełm., Prusy Książęce.
- Kobyłscy
XV—XVII w., woj. chełm.
- Kochańscy
XVI—XVII w., woj. chełm., malb., pom., Prusy Książęce.
- Kojenowie (Koyenowie)
XV—XVII w., woj. chełm.
- Komorowscy
XVI—XVII w., woj. chełm., pom., malb., Prusy Książęce.
- Komorscy
XV—XVII w., woj. pom., malb.
- Konarscy (von Schleizen)
XIV—XVII w., Prusy Królewskie.
- Konieccy (von Ende)
XV—XVII w., woj. pom. i Warmia.
- Konojaccy (Konajadzcy)
XV—XVII w., woj. chełm., malb., pom. i Prusy Książęce.
- Konopaccy
XV—XVII w., w obu częściach Prus.
- Kopyccy (Kopiccy)
XVI—XVII w., woj. pom., chełm. malb.
- Kosowie (Kossowie)
XIII—XVII w., woj. pom., chełm., malb.
- Kosowscy (Kossowscy)
XV—XVII w., woj. pom., chełm., Prusy Książęce.
- Kosputowie
XV—XVII w., w obu częściach Prus.
- Kostkowie
XV—XVII w., w obu częściach Prus.
- Kotomirscy
XVII w., woj. pom. i Prusy Książęce.
- Kowalewscy
XVI—XVII w., w obu częściach Prus.
- Kowalkowscy
XVI—XVII w., woj. pom., chełm., Prusy Książęce.
- Koziczkowscy
XVI—XVII w., woj. pom.
- Kozłowscy
XV—XVII w., woj. chełm., pom. i Prusy Książęce.
- Kraicowie (Kreytzenowie)
XV—XVII w., Prusy Książęce i Królewskie.
- Krokowie zob. Krokowscy
- Krokowscy-Wickerau
XIII—XVII w., w obu częściach Prus.

- Krupoccy-Szynfaltowie (Schönfeldowie)
XVI—XVII w., woj. pom., chełm. i Prusy Książęce.
- Kruszyńscy
XV—XVII w., woj. chełm. i malb., pom.
- Krygerowie (Krügerowie)
XV—XVII w., woj. chełm., Warmia i Prusy Książęce.
- Kuczborscy
XVI—XVII w., w obu częściach Prus.
- Kykierycowie (Köckritzowie)
XIV—XVI w., w Prusach Książęcych.
- Łagiewniccy
XVII w., woj. pom.
- Langnawowie (Langenawowie)
XIV—XVII w., woj. pom., malb. i Prusy Książęce.
- Łążyńscy
XV—XVII w., woj. chełm., pom.
- Lebińscy
XVI—XVII w., woj. pom.
- Legendorfowie-Mgowscy
XIII—XVI w., w obu częściach Prus.
- Lescy
XV—XVII w., woj. chełm., pom., malb. i Prusy Książęce.
- Łętowscy zob. Kłoniccy
- Lewaltowie (Lewaldowie)
XV—XVII w., woj. chełm. pom., malb., Prusy Książęce.
- Lichtfusowie (Lichtfussowie)
XV—XVII w., woj. chełm., pom.
- Lichtianowie (Lychtyanowie albo Lichtenhaynowie)
XIV—XVII w., woj. chełm., pom. i Prusy Książęce.
- Lindowie
XIV—XVII w., woj. chełm. i pom.
- Lisowscy
XVI—XVII w., woj. chełm., pom., malb.
- Lniscy-Strozbergowie
XV—XVII w., woj. pom. i chełm.
- Lokowie
XVI—XVII w., woj. malb. i pom.
- Lubańscy (Lubiańscy) zob. Ustarbowscy
- Lubiczowie
XVI—XVII w., woj. pom. i Prusy Książęce.
- Luboccy
XVI—XVII w., woj. pom.
- Lubodziejscy (Lubodziescy)
XV—XVII w., woj. pom., chełm.
- Łukoccy
XV—XVII w., woj. pom.
- Łuszkowscy (Luszkowscy)
XVI—XVII w., woj. pom.
- Luzińscy (Luzenścy)
XVI—XVII w., woj. pom.

- Luzjańscy
XIV—XVII w., w obu częściach Prus.
- Machwicowie
XIII—XVI w., w obu częściach Prus.
- Mączyńscy
XVII w., woj. chełm.?
- Makowieccy
XVI—XVII w., woj. pom. i malb.
- Mandywłowie (Manteufflowie)
XV—XVII w., woj. pom. i Prusy Książęce.
- Melchendeinerowie
XVI—XVII w.,
- Melcyanowie (Maltzahnowie)
XIV—XVII w., Prusy Książęce i woj. chełm.
- Mełżyńscy (Meldzyńscy)
XV—XVII w., woj. chełm., pom. i Prusy Krzyżackie.
- Michorowscy
XVI—XVII w., woj. malb., Prusy Książęce.
- Miecznikowscy
XVII w., woj. pom., Warmia i Prusy Książęce.
- Milewscy
XV—XVII w., w obu częściach Prus.
- Mniszewscy
XVI—XVII w., woj. pom.
- Mortęscy
XIV—XVII w., w obu częściach Prus.
- Mroczyńscy-Radeccy
XVI—XVII w., woj. pom.
- Mściszewscy
XVI—XVII w., woj. pom.
- Myśleccy
XVI—XVII w., woj. chełm. i Prusy Książęce.
- Nadolscy
XVII w., woj. pom.
- Napolscy
XVI w., woj. chełm.
- Niedrowscy
XVII w., woj. chełm.
- Niemczykowie
XVI—XVII w., woj. chełm.
- Niemojewscy
XVI—XVII w., woj. chełm., malb. i pom.
- Nietenowie (Nichtenowie)
XIII—XVII w., woj. chełm.
- Niewierscy
XVI—XVII w., woj. chełm. i pom.
- Niewieścińscy
XVI—XVII w., woj. pom. i malb.
- Nogaccy
XV—XVII w., woj. chełm., malb.

Nowodworscy

XV—XVII w., woj. pom., malb.

Oborscy

XVI—XVII w., woj. chełm., pom.

Odrowscy

XVI—XVII w., woj. pom., chełm., malb.

Olescy

XVI—XVII w., woj. pom., chełm., malb.

Orlewscy

XV—XVII w., woj. pom.

Orłowscy

XVI—XVII w., woj. chełm., pom., malb.

Osieczkowscy

XV—XVII w., woj. chełm.

Ostromieccy

XV—XVII w., woj. chełm., malb., pom.

Ostrowiccy

XV—XVII w., woj. chełm., pom., malb., Prusy Książęce.

Pampowscy

XVI w., woj. pom. i malb.

Paprococy

XVI—XVII w., woj. chełm.

Pawłowscy-Haugwiczowie (Haugwitzowie)

XV—XVII w., w obu częściach Prus.

Petowie

XVI—XVII w., woj. pom.

Pfeilsdorfowie (Pilawscy)

XIV—XVI w., woj. chełm., pom., Prusy Książęce.

Pieczewscy (Piecewscy)

XV—XVII w., woj. chełm., malb., pom., Prusy Książęce.

Pierzchowie (Pierschowie)

XV—XVII w., woj. pom., chełm. i okręg lęb.

Piętowie zob. Ustarbowski

Pisińscy-Rengelinowie

XV—XVII w., woj. pom., malb., chełm.

Piskarzewscy (Piszkarzewscy)

XVI—XVII w., woj. pom.

Piwniccy

XVI—XVII w., woj. chełm.

Platowie

XVI—XVII w., woj. pom.

Płacheccy-Habichtowie

XV—XVII w., woj. pom.

Plemińscy (Plemińcy)

XIV—XVII w., woj. chełm., pom., malb. i Prusy Książęce.

Pluszwicowie

XV—XVII w., w obu częściach Prus.

Płotowscy (Płotowscy)

XVI—XVII w., woj. chełm., pom.

Poblóccy

XVI—XVII w., woj. pom., malb.

Podjascy

XVI—XVII w., woj. pom.

Polentzowie

XV—XVII w., Prusy Książęce, woj. malb.

Powalscy

XVI—XVII w., woj. pom.

Preitenowie

XVI—XVII w., woj. chełm.

Pruscy

XV—XVII w., w obu częściach Prus.

Prusowie zob. Pruscy

Przebendowscy

XV—XVII w., woj. pom. i okręg łęb., Prusy Książęce.

Przesmińscy

XV—XVII w., woj. chełm. i Prusy Książęce.

Przewoscy

XVI—XVII w., woj. pom. i Prusy Książęce.

Przystonowscy (Przystanowscy)

XVI—XVII w., woj. chełm.

Przywidcy (Przywidzey)

XVII w., woj. pom.

Podwelsowie (Podewilsowie)

XVI—XVII w., woj. pom. i Prusy Książęce.

Putkamerowie

Od XIV w. na Pomorzu

Rabowie

XIV—XVII w., w obu częściach Prus.

Rautenberkowie (Rautenbergowie)

XIII—XVII w., Warmia, woj. chełm., pom., Prusy Książęce.

Reitenowie

XV—XVII w., woj. malb. i Prusy Książęce.

Rembowscy (Rębowscy)

XV—XVII w., woj. pom., chełm., malb.

Ridigerowie (Rüdigerowie)

XIV—XVII w., woj. chełm., pom.

Rokusowie (Rokuszowie)

XIV—XVII w., woj. chełm., Prusy Książęce.

Rosenowie

XVI—XVII w., w obu częściach Prus.

Rosenbergowie

XV—XVII w., woj. pom., chełm.

Rożenowie zob. Rosenowie?

Rumlowie (Rumlowie)

XVI—XVII w., woj. pom.

Sartawscy-Zebendorfiowie

XV—XVII w., woj. pom., chełm. i Prusy Krzyżackie.

Schakowie

XV—XVII w., woj. malb., chełm. i Prusy Książęce.

Sędziccy

XVI—XVII w., woj. chełm.

Sękowscy

XV—XVII w., woj. chełm.

Sichńscy

XV—XVII w., woj. pom., Prusy Książęce.

Sikorscy

XVI—XVII w., woj. pom., Prusy Książęce.

Skalscy

XV—XVII w., woj. chełm.

Skrzyszewscy (Skrzeszewscy)

XVI—XVII w., woj. pom.

Skurgiewscy

XV—XVII w., woj. chełm., pom., malb.

Sokołowscy

XV—XVII w., w obu częściach Prus.

Sosnowscy

XVI—XVII w., woj. chełm.

Spegawscy (Szpegawscy)

XVII w., woj. pom.

Stanisławscy

XVI—XVII w., woj. chełm., pom., Warmia i Prusy Książęce.

Straszyńscy

XV—XVII w., woj. chełm., pom., malb.

Strobandowie

XVI—XVII w., woj. chełm.

Strozbergowie zob. Lniscy

Stuccy (Studzcy)

XV—XVII w., woj. chełm., pom. i Prusy Książęce.

Stynwaccy-Reitowie

XV—XVII w., woj. chełm.

Sultanowie zob. Ustarbowski

Sumowscy zob. Bajerscy

Swarożyńscy

XV—XVII w., woj. pom.

Szachmanowie

XVI—XVII w., woj. chełm. i pom.

Szadlińscy-Rembau

XVI—XVII w., woj. chełm., malb. i Prusy Książęce.

Szarlińscy

XVI w., woj. pom.

Szarszewscy

XVI—XVII w., woj. pom. i Prusy Książęce.

Szepańscy (Szczepańscy)

XV—XVII w., woj. chełm., pom., malb., Prusy Książęce.

Szorcowie

XV—XVII w., woj. malb., pom. i Prusy Książęce.

Szpotowie

XV—XVII w., woj. pom., malb.

Szentynowie zob. Wąglikowscy

- Szumborscy
XV—XVII w., woj. chełm., pom.
- Szwarcwaldowie
XVII w., woj. pom., malb.
- Taubnekierowie zob. Tumbergowie
- Teschmerowie (Teszmerowie, Tesmerowie)
XV—XVII w., woj. pom., malb.
- Tokarscy
XVI—XVII w., woj. pom.
- Trebnicowie
XV—XVII w., woj. pom., chełm., malb., Prusy Książęce.
- Trestkowie
Od XIV w. na Pomorzu.
- Trostowie
XV—XVI w., woj. chełm.
- Troszkowie
XV—XVII w., Warmia, woj. chełm. i Prusy Książęce.
- Truchsessowie
XV—XVII w., Prusy Książęce i woj. chełm.
- Trzcinińscy
XVI—XVII w., woj. chełm. i pom.
- Trzebscy-Kwosowie
XVI—XVII w., woj. chełm., pom.
- Tuchołkowie
XVI—XVII w., woj. pom., malb., Prusy Książęce.
- Tumbergowie
XV—XVII w., woj. chełm., Prusy Książęce.
- Turznicy
XV—XVII w., woj. chełm.
- Tyliccy
XVI—XVII w., woj. chełm., pom.
- Tytlewscy
XV—XVII w., woj. chełm.
- Ustarbowski (Lubańscy, Wiserscy, Piętowie, Sułtanowie)
XVI—XVII w., woj. pom., Prusy Książęce.
- Wąglikowsy-Szentynowie
XVI—XVII w., woj. pom.
- Walewscy
XV—XVII w., woj. chełm. i pom.
- Wałdowscy
XIV—XVII w., woj. chełm., malb., pom. i Prusy Książęce.
- Wapczyńscy (Wabczyńscy)
XVI—XVII w., woj. chełm.
- Watkowscy
XVI—XVII w., woj. malb., pom. i Prusy Książęce.
- Watlwscy
XIV—XVII w., woj. chełm. i Prusy Książęce.
- Waselrodowie (Wätzenrodowie)
XIV—XVI w., woj. chełm.

Wedelstedowie

XVI—XVII w., woj. chełm., pom., malb.

Wejherowie

XVI—XVII w., w obu częściach Prus.

Weneccy

XV—XVII w., woj. malb., pom. i Prusy Książęce.

Werdownie (Werdenowie)

XV—XVII w., woj. pom., chełm. i Prusy Książęce.

Wichulscy

XV—XVII w., woj. chełm.

Wieccy-Grzebińscy

XVI—XVII w., woj. pom., malb. i chełm.

Wierzbowscy

XV—XVII w., w obu częściach Prus.

Wiesiołowscy

XVI—XVII w., woj. pom., malb.

Wilczewscy

XVI—XVII w., woj. malb., chełm. i Prusy Książęce.

Wiserscy zob. Ustarbowski

Wiśniewscy

XVI w.

Wojanowski

XV—XVII w., woj. pom. i chełm.

Wolscy

XVI—XVII w., woj. chełm., pom. i Prusy Książęce.

Wulfowie (Wolffowie)

XV—XVII w., woj. pom., malb. i Prusy Książęce.

Wulkowscy

XV—XVII w., woj. pom., chełm. i Prusy Książęce.

Wypczyńscy

XVI—XVII w., woj. chełm., pom.

Zajączkowski

XV—XVII w., woj. chełm., pom.

Zakrzewscy zob. Fleden-Zakrzewscy

Zalescy

XVI—XVII w., woj. chełm., pom., malb. i Prusy Książęce.

Zalińscy

XV—XVII w., woj. pom., malb.

Zapędowscy (Zapendowscy)

XVI—XVII w., woj. pom., chełm.

Zawadzcy

XVI—XVII w., w obu częściach Prus.

Zdunowscy

XVI—XVII w., woj. pom., chełm. i Prusy Książęce.

Zegartowscy

XVI—XVII w., woj. chełm.

Zegwirscy

XVI—XVII w., woj. chełm.

Żelisławscy (Żelisławscy)

XV—XVII w., woj. pom., chełm., malb. i Prusy Książęce.

Zembowscy (Zębowscy)

XVI—XVII w., woj. pom.

Zglińscy

XVII w., woj. chełm.

Zukowscy

XVI—XVII w., woj. pom. i chełm.

Zycheccy (Zychcy)

XVI—XVII w., woj. pom.

B. PRZYCHODNIOWIE

Babscy

XVI—XVII w., Prusy Książęce.

Berzewicowie

XVI—XVII w., woj. chełm., pom.

Borckowie

XVII w., woj. pom.

Butlerowie

XVII w., woj. pom.

Donhoffowie (Denhoffowie)

XVII w., woj. pom., malb., chełm. i Prusy Książęce.

Dorinowie (Dohnowie)

Od XV w. w Prusach Krzyżackich; w XVII w. w woj. malb.

Gerstorfowie (Gersdorfowie)

Od XV w. w Prusach Krzyżackich; w XVII w. w woj. pom.

Guldensternowie

XVII w., w obu częściach Prus.

Hozyuszowie (Hozjuszowie)

XVI—XVII w., Warmia

Krzywkowscy

XVII w., woj. chełm. i Prusy Książęce.

Lodzińscy

XVII w., woj. pom.

Niccy

XVII w., Warmia

Radziwiłłowie

XVII w., woj. pom., Prusy Książęce.

Ramłowie (Ramlowie)

XVII w., woj. pom., chełm. i Prusy Książęce.

Rubachowie

XVII w., woj. chełm., pom. i malb.

Rudniccy

XVII w., woj. chełm.

Schwerinowie

Od XVI w. w Prusach Książęcych; w XVII w. w woj. pom.

Tuczyńscy-Wedłowie

XVI—XVII w., woj. pom.

Wiadrowscy

XVII w., woj. pom.

Zadzikowie

XVII w., woj. chełm.

ADELSSIPPEN-VERZEICHNIS DES KÖNIGLICHEN PREUßENS
IN DER MITTE DES XVII. JH. (AUFGRUND DES WAPPENBUCHES
VON J. K. DACHNOWSKI)

(Zusammenfassung)

Im Arikel wurden kurz die Biographie von Jan Karol Dachnowski sowie der bisherige Stand der Forschungen über sein Wappenbuch und einige Kopien aus dem XVII. Jh. und Anfang des XVIII. Jh. dargestellt. Laut Festlegung von K. Górski bestanden sechs Wappenbücher, aber heute sind nur drei Manuskripte zugänglich: 1. Die sog. Kórnik-Handschrift (entstanden nach 1634 und in Kórnik aufbewahrt); 2. Das Warschauer Manuskript (entstanden um 1705 und in der Krasiński-Bibliothek zu Warschau aufbewahrt) und 3. Das Toruner Manuskript (eine Kopie des Warschauers im Staatsarchiv zu Toruń).

Dachnowski's Wappenbuch sollte die privilegierte Stellung der preussischen Indigenate schützen und stellte ein schwer wiegendes Argument im Kampf um politische Rechte des einheimischen Adels dar. Das veröffentlichte Verzeichnis der preußischen Sippen enthält 338 Namen der Heimatberechtigten (Indigenate) und 20 Namen sog. Ankömmlinge, die unlängst für besondere Verdienste mit preußischen Gütern und Ämtern belohnt worden sind. Annähernd wurden auch die Zeit ihrer Ankunft und der Ort ihrer Niederlassung bestimmt. Die Informationen wurden aufgrund des Warschauer Wappenbuches bearbeitet und mit Hilfe gedruckter Quellenliteratur ergänzt.

